

منبع درآمدی برای صنوبرهای روستایی

چکیده:

توریسم واژه‌ای خارجی است که نخستین بار در مجله اسپورتینگ مگزین بکار برده شده است. توریسم صنعتی است که با خدمت‌رسانی به توریست‌ها سروکار داشته و خود دارای انواع مختلفی است (از قبیل توریسم طبیعی، فرهنگی، اکوتوریسم، توریسم روستایی، توریسم حرفه‌ای و...). توریسم روستایی یکی از انواع توریسم محسوب می‌شود و بعنوان توریسمی که در پیرامون روستاها اتفاق می‌افتد، تلقی شده است. این نوع دارای اهدافی مانند افزایش درآمد خانوارهای روستایی، آموزش‌رسانی به درگیرشوندگان در توریسم، افزایش میزان مشارکت مردم در توریسم و... می‌باشد.

توریسم روستایی مشتمل بر شش نوع توریسم فرهنگی، دهکده، کشاورزی، مزرعه، طبیعی و اکوتوریسم است. از دلایل اصلی توجه به توریسم روستایی می‌توان نقش آن در افزایش درآمد روستائیان، کاهش میزان مهاجرت‌های روستایی به شهر، به روز کردن اطلاعات روستائیان از طریق تماس با توریست‌ها و مواردی از این دست را نام برد. این مقاله بیشتر حالت نظری و توصیفی داشته و ابزار مورد استفاده تحقیق کتابخانه‌ای و جستجوی اینترنتی است.

در مجموع چنین استنباط می‌شود که توریسم روستایی در افزایش درآمد خانوارهای روستایی از طریق فروش محصولات زراعی، صنایع دستی، غذاهای محلی و... نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند و این به شرطی است که کلیه موانع و مشکلات موجود در سر راه این صنعت از قبیل فقدان مهارت‌های مدیریتی، بازاریابی، حمل و نقل، محدودیت فصل توریسم و غیره مرتفع شده و یا تقلیل یابند که این امر هم به سود کشاورزان و روستائیان، بعنوان نخستین درگیرشوندگان، و هم به سود دولت‌ها، بعنوان حامیان، می‌باشد.

کلمات کلیدی: توریست / توریسم / توریسم روستایی / افزایش درآمد / روستا

● مسیب بقائی

دانشجوی دانشگاه تربیت مدرس

● همایون فرهادیان

کارشناس ارشد گروه آموزش و ترویج

مقدمه:

آدمی موجودی است که از دیرباز میل به کوچ کردن و از جایی به جایی رفتن داشته و دارد از این مقوله که اصطلاحاً تحت عنوان توریسم نام برده شده است. توریسم صنعتی است در خدمت توریست‌ها بعنوان افرادی که برای انجام امور گوناگون از جمله کار، تفریح، ورزش و... برای مدتی از خانه و سرزمین خود دور شده و در جای دیگر می‌مانند. شناخت و بررسی توریسم و نقشی که می‌تواند در جوامع و به خصوص برای روستائیان داشته باشد، حائز اهمیت است. توریسم روستایی به انواع گوناگون تقسیم می‌شود که هر یک کاربرد و مزایا و معایب خاص خود را داراست.

توریسم روستایی می‌تواند نقش‌های مختلفی ایفا نماید، یکی از نقش‌ها افزایش درآمد روستائیان و خانوارهای روستایی است.

در این مقاله سعی شده به این مطلب پرداخته شود و چگونگی تأثیر آن در این جوامع مورد بررسی قرار گیرد.

مفهوم توریسم و توریست:

توریسم^۱ واژه‌ای فرانسوی است که از ریشه تور^۲ گرفته شده است. تور در زبان فرانسه به معنای حرکت دورانی، عمل بیمودن، طی کردن، سیر کردن و گردش نمودن می‌باشد. واژه توریسم نخستین بار در مجله‌ای تحت عنوان اسپورتینگ مگزین^۳ بکار برده شد (مجلاتی، ۱۳۸۰).

توریست^۴ به کسی اطلاق می‌شود که صرف‌نظر از کنجکاوی به قصد تفریح و تفریح سفر می‌کند (Oncill, 2002) در جایی دیگر به کسی که برای خشنودی خود و لذت بردن مسافرت می‌کند، توریست گفته شده است (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳). سازمان ملل تعریف خود از توریست را چنین ارائه می‌دهد (مقصودی و لشگرآرا،

(۱۳۸۳)

توریست فردی است که بیش از یک روز و کمتر از یک سال در محلی غیر از زیستگاه دائمی خود بماند.^۵ در این تعریف نظامیان، دیپلمات‌ها، مهاجران و دانشجویان قرار نمی‌گیرند. سازمان جهانی توریسم (WTO) نیز افرادی را که با نیت گذراندن اوقات فراغت، انجام کار و سایر اهداف در مدت کمتر از یک سال به مکان‌هایی خارج از محیط عادی زندگی خود می‌روند، توریست تلقی کرده است (WTO, 1996). در فرهنگ و ادبیات فارسی، به کسی که به مقصدی مسافرت کرده و بعد از مدتی به محل سکونت خود بازمی‌گردد، جهانگرد گفته می‌شود (کاظمی، ۱۳۸۰).

بطور ساده، هر چه را که با توریست‌ها و ارائه خدمات به آنها سروکار داشته باشد بعنوان توریسم دانسته‌اند (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳). در جایی دیگر توریسم یا گردشگری را بعنوان یک فعالیت تفریحی تلقی کرده‌اند (Oncill, 2002). سازمان جهانی توریسم، توریسم را عبارت از فعالیت‌هایی که توریست‌ها انجام می‌دهند، بیان می‌کند (WTO, 1996).

گذشته از این تعاریف، توریسم در مفهوم وسیع آن علاوه بر گروه‌هایی از قبیل سیاحان، جهانگردان و... شامل افرادی نیز که در ارتباط با کار و حرفه و فعالیت علمی و تحقیقی خود سفر می‌کنند، نیز می‌شود. (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳). همچنین توریسم را می‌توان یکی از اجزاء تشکیل‌دهنده توسعه مورد توجه قرار داد، بطوریکه برنامه‌های توریسم کاملاً همسو با توسعه جامعه قلمداد شود، علاوه بر آن صنعت توریسم باید در مناطق روستایی و در تمام سطوح توسعه یابد (خیاطی، ۱۳۸۲). با جمع‌بندی تعاریف و مفاهیم فوق، تعریف زیر از توریست و توریسم ارائه می‌شود:

توریست کسی است که با نیت کار، تفریح و یا لذت بردن از محیط پیرامون از محل زندگی دائم خود دور شده و برای مدتی که می‌تواند بین یک روز تا یک سال باشد در محل دیگری بماند و توریسم صنعتی است که با توریست‌ها و سرویس‌دهی به آنها سروکار داشته و می‌تواند فعالیتی اقتصادی، مذهبی، تفریحی، علمی، کاری و یا عاطفی باشد.

انواع توریسم:

توریسم دارای اشکال مختلف و انواع گوناگونی است، که بسته به شرایط محیطی متفاوت می‌باشد، همین مسئله باعث شده تا تقسیم‌بندی‌های گوناگونی برای آن بیان شود. در زیر به تعدادی از این دسته‌بندی‌ها اشاره شده است.

والن اسمیت^۶ شش نوع توریسم را در طبقه‌بندی خود از توریسم آورده است که عبارتند از:

۱- توریسم قومی؛ نوعی توریسم که گردشگر با نیت مشاهده و آشنائی با سبک زندگی افراد بومی و اقوام محلی اقدام به سفر می‌کند. مثلاً: دیدار از منازل بومیان، حضور در جشن‌ها، شرکت در مراسم مذهبی و...

از دلایل اصلی توجه به توریسم روستایی می‌توان نقش آن در افزایش درآمد روستائیان، کاهش میزان مهاجرت‌های روستایی به شهر، به روز کردن اطلاعات روستائیان از طریق تماس با توریست‌ها و مواردی از این دست را نام برد.

۲- توریسم هنری؛ نیت توریست از این نوع گردش آشنائی با هنرهای ملل و مردم نقاط دیگر، آشنائی با هنرهای دستی، موسیقی، و مواردی از این دست است.

۳- توریسم طبیعت‌گرا؛ تأکید بر جاذبه‌های طبیعی و محیطی دارد و مراد پناه بردن به آغوش طبیعت زیبا و تحسین جاذبه‌های طبیعی است.

۴- توریسم تاریخی؛ چنین گردشگری با نیت بازدید از مساجد و کلیساها، آثار باستانی و... دست به نفرج می‌زند.

۵- توریسم تفریحی و ورزشی؛ گردشگر توجه خود را به شرکت در فعالیت‌های ورزشی و تفریحی از قبیل اسب‌سواری، پیاده‌روی و... معطوف می‌نماید.

۶- توریسم کاری یا حرفه‌ای؛ مقصود اصلی از این نوع توریسم، شرکت در کنفرانس‌ها و جلسات کاری است (مه‌دوی، ۱۳۸۲).

آقای چاک. وای. گی^۷ نیز در تقسیم‌بندی دیگر توریسم را به هشت دسته زیر تقسیم می‌کند:

۱- مسافرت به قصد تماشا؛

۲- توریسم فرهنگی؛

۳- سفرهای حادثه‌جویی؛

۴- سفر برای درمان؛

۵- توریسم روستایی؛

۶- سفرهای عصر نوین؛

۷- سفرهای آموزشی؛

۸- و سفرهای تجارتي (مه‌دوی، ۱۳۸۲).

در یک تقسیم‌بندی دیگر، انواع به شکل زیر بیان شده است:

۱- توریسم طبیعی؛

۲- توریسم فرهنگی؛

۳- اکوتوریسم؛

۴- توریسم روستایی؛

۵- اکروتوریسم (خیاطی، ۱۳۸۲)؛

انچه در انواع تقسیم‌بندی از توریسم آورده شد ما را به یک تقسیم‌بندی دیگر که در حقیقت برگرفته از انواع دیگر است و وجه اشتراک آنها می‌باشد رهنمون می‌سازد که به شرح زیر آورده می‌شود:

۱- توریسم طبیعی^۸؛

۲- توریسم فرهنگی^۹؛

۳- اکوتوریسم^{۱۰}؛

۴- توریسم روستایی^{۱۱}؛

۵- توریسم کاری یا حرفه‌ای^{۱۲}؛

تاریخچه توریسم در جهان:

مسافرت، سفر و از جائی به جای دیگر نقل مکان کردن از دیرباز در ذات آدمی بوده و جزء لاینفک زندگی و وجود انسان است، سفر و مسافرت دارای قدمت دیرینه‌ای است و به جرأت می‌توان گفت توریسم از دیرباز در جوامع انسانی وجود داشته است و به تدریج مراحل تکامل خود را طی کرده و به موضوع فنی، اقتصادی، اجتماعی، و اکولوژیکی کنونی رسیده است (رضوانی، ۱۳۷۶). ریشه‌های گردشگری و توریسم به یونان باستان و رومیان قدیم برمی‌گردد. شهروندان این جوامع با سفر به مناطق خارجی، اروپا، مدیترانه، خاورمیانه و... به مشاهده فرهنگ‌های مختلف، استفاده از حمام‌های آفتاب و استراحت و تفریح می‌پرداخته‌اند (Oneill, 2002). مردمان ماقبل تاریخ (عهد باستان) با انگیزه‌هایی از قبیل بدست آوردن غذا، دوری جستن از خطر و پیدا کردن محل‌های خوش آب و هوا اقدام به مسافرت می‌کرده‌اند. این روند با گذشت زمان و یکجانشین شدن انسان با اهدافی مانند کسب پول و تجارت، تبادل کالا و غیره توأم شد. بهرحال و با توجه به نکات فوق برای توریسم نمی‌توان نقطه آغازینی بیان کرد، این نکته در رابطه با توریسم روستایی نیز صادق است، با این وجود می‌توان حدس زد که از زمان شکل‌گیری و گسترش شهرها و تمدن‌های بشری، آدمی بدلیل روابط اقتصادی و اجتماعی، همواره در طول زمان جهانگردی و گردشگری را تجربه کرده است (شریف‌زاده و مرادزادی، ۱۳۸۱؛ مه‌دوی، ۱۳۸۲). در خلال قرون وسطی هدف عمده سفر مردم را مسائل مذهبی تشکیل می‌داد. بعنوان مثال فردی بنام ایمری دو پیکارد^{۱۳} در سال ۱۱۳۰ بعنوان اولین کارواندار فرانسوی بود که گروهی را برای دیدن اماکن مقدس اسپانیا به این کشور برد. تا قبل از رنسانس دوم مردم علاقه‌ای به سفرهای گروهی نداشتند ولی انقلاب صنعتی باعث شد تا تحولات زیادی در این عرصه ایجاد شود و مردم به فعالیت‌های گردشگری علاقمندی نشان دهند. (Oneill, 2002) با روی کار آمدن قطار و راه آهن در سال ۱۸۵۰ تحولات فوق شدت بیشتری یافت و توریسم روستایی که در اواسط قرن ۱۸ در انگلستان و اروپا و بعنوان یک فعالیت تفریحی - اجتماعی آغاز شده بود، نیز در جنبه‌های مختلف توسعه پیدا کرد که خود ناشی از توسعه فناوری، افزایش اوقات فراغت و افزایش درآمد بود (مه‌دوی، ۱۳۸۲؛ قادری، ۱۳۸۲) به نظر می‌رسد واژه توریسم اولین بار در قرن ۱۹ بکار رفته باشد، همچنین استدلال می‌شود که توریسم روستایی از اروپای شرقی که حالت روستایی بیشتری داشته، آغاز شده باشد (مه‌دوی، ۱۳۸۲؛ Oneill, 2002).

در قرن ۲۰ با روی کار آمدن هواپیما تقاضا برای سفر و گردشگری و نهایتاً توریسم روستایی افزایش یافت و این روند با ورود هواپیماهای سریع‌السیر (۱۹۷۰) روند صعودی به خود گرفت. امروزه گردشگری به عنوان یکی از صنایع روز جهان به شمار می‌رود، بطوریکه ۲/۶ تا ۱۰ درصد از مشاغل جهان را به خود اختصاص داده است (بهرامی، ۱۳۸۲).

تاریخچه توریسم روستایی در ایران:

ایران یکی از ۱۰ کانون مهم شکل‌گیری تمدن بشری در جهان است (محلانی، ۱۳۸۰). هرچند مطالعات و

توریسم را می‌توان یکی از اجزاء تشکیل‌دهنده توسعه مورد توجه قرار داد، بطوریکه برنامه‌های توریسم کاملاً همسو با توسعه جامعه قلمداد شود، علاوه بر آن صنعت توریسم باید در مناطق روستایی و در تمام سطوح توسعه یابد.

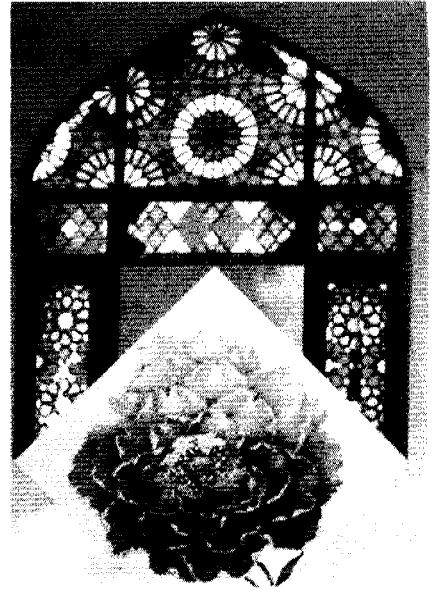

مسافرت، سفر و از جائی به جای دیگر نقل مکان کردن از دیرباز در ذات آدمی بوده و جزء لاینفک زندگی و وجود انسان است، سفر و مسافرت دارای قدمت دیرینه‌ای است و به جرأت می‌توان گفت توریسم از دیرباز در جوامع انسانی وجود داشته است.

از زمان شکل‌گیری و گسترش شهرها و تمدن‌های بشری، آدمی بدلیل روابط اقتصادی و اجتماعی، همواره در طول زمان جهانگردی و گردشگری را تجربه کرده است.

توریسم روستایی به کلیه فعالیت‌ها و خدماتی که توسط کشاورزان، مردم و دولت‌ها و برای تفریح و استراحت گردشگران و همچنین جذب گردشگران در نواحی روستایی صورت می‌گیرد، اطلاق می‌شود و می‌تواند شامل توریسم کشاورزی، توریسم مزرعه، توریسم طبیعی و توریسم فرهنگی شود.

در ایران قبل از اسلام و حتی قبل از ورود آریایی‌ها به این سرزمین، مسافر و جهانگرد دارای حقوق و امتیازات ویژه‌ای بوده است. ظاهراً توریسم و گردشگری در ایران بعد از اسلام رونق بیشتری یافته است.

تحقیقات انجام شده در رابطه با گردشگری و مسافرت، شیوه و روش آن، قوانین مربوط به آن در ایران باستان و حتی ایران بعد از اسلام بسیار اندک است، اما آنچه مسلم است اینکه در ایران قبل از اسلام و حتی قبل از ورود آریایی‌ها به این سرزمین، مسافر و جهانگرد دارای حقوق و امتیازات ویژه‌ای بوده است. ظاهراً توریسم و گردشگری در ایران بعد از اسلام رونق بیشتری یافته است (محقق داماد، ۱۳۷۷). در زمینه توریسم، ایران بویژه از قرن ۱۷ میلادی، مقارن با قرون ۱۱ و ۱۲ هجری قمری بعنوان یک کشور توریستی مورد توجه جهانگردان قرار گرفته است که آن را می‌توان سرآغاز توجه به توریسم در ایران برشمرد. قرن ۱۹، فرنی متفاوت در تاریخ توریسم ایران می‌باشد، چراکه سیاحت و دیپلمات‌ها و بازرگانان، باستان‌شناسان و محققان و افراد کنجکاو دیگر به ایران سفر کردند (مهدوی، ۱۳۸۲). صنعت توریسم در ایران از سه ربع قرن پیش به این سو، بصورت رسمی شکل گرفت و برای اولین بار از سال ۱۳۱۴ اداره امور جهانگردی تأسیس شد که وابسته به وزارت کشور بود. در سال ۱۳۲۰ این اداره به شورای عالی جهانگردی تغییر نام داد و در سال ۱۳۴۲ سازمان جذب سیاحت از آن بوجود آمد و فعالیت خود را آغاز کرد (رضوانی، ۱۳۷۹)، که در سال ۱۳۵۳ به وزارت اطلاعات واگذار گردید (محلانی، ۱۳۸۰). بعد از آن نیز اداره ایران‌گردی بوسیله چهار شرکت سهامی^{۱۴} و با نظارت وزارت اطلاعات و ایران‌گردی اداره شد. پس از پیروزی انقلاب در سال ۱۳۵۸ سازمان ایران‌گردی و جهانگردی تشکیل و شروع به کار کرد (مهدوی، ۱۳۸۲).

اهداف توریسم روستایی:

یکی از مهمترین اهداف توریسم روستایی افزایش درآمد روستائیان و خانوارهای روستایی می‌باشد، از اهداف دیگر توریسم روستایی، مسائل آموزشی می‌باشد، به این ترتیب که یکسری آموزش‌های حرفه‌ای برای افراد درگیر در این صنعت عظیم، اعم از روستائیان و پرسنل نهادها، مؤسسات و سازمان‌های فعال، را تدارک ببیند که البته با توجه به اصول توسعه پایدار، پایه‌ریزی و افراد را برای کارهای مدیریتی، آماده نماید (Unwin, 1996). این امر علاوه بر اینکه موجب صرفه‌جویی در زمان و اعتبارات می‌شود، می‌تواند سبب افزایش تعداد توریست‌ها و گردشگران روستایی در هر سال نسبت به سال‌های قبل شده و بنوبه خود افزایش میزان درآمد خانوارهای روستایی (بعنوان مهمترین هدف توریسم روستایی) را باعث گردد.

از دیگر اهداف توریسم روستایی می‌توان افزایش میزان مشارکت روستائیان در سیاست‌گذاری و سیاست‌سازی در زمینه‌هایی از قبیل فراهم کردن امکانات تفریحی و ورزشی، معرفی سیمای جغرافیایی و طبیعی محل و غیره را نام برد. همچنین قرار دادن اطلاعاتی از قبیل مشاغل، نهادها و مؤسسات درگیر در صنعت توریسم به صورت مستقیم یا غیرمستقیم، در اختیار مردم از اهداف دیگر توریسم روستایی محسوب می‌شود (Felsentein, 2004).

پینا^{۱۵} (۲۰۰۴)، چهار هدف کلی صنعت توریسم روستایی را به این شرح گزارش داده است:

- ۱- آموزش افراد برای خدمت در توریسم روستایی بر اساس اصول توسعه پایدار؛
- ۲- آماده کردن افراد برای تأسیس و مدیریت صنایع کوچک روستایی؛
- ۳- آماده کردن افراد برای مشارکت در تصمیم‌گیری در زمینه توسعه صنعت توریسم روستایی؛
- ۴- آموزش افراد در توسعه فرصت‌ها، فعالیت‌ها و تفریحات برای توریست‌ها بر اساس اصول توسعه پایدار.

مفهوم توریسم روستایی:

توریسم روستایی را می‌توان جزئی از مجموعه گردشگری و جهانگردی به شمار آورد که در بسیاری از کشورهایی که از جمعیت روستایی بالائی برخوردارند، دارای اهمیت می‌باشد (مثلاً کشور هند که ۶۷ درصد از مردم آن در روستاها زندگی می‌کنند). توریسم روستایی دارای اشکال متعدد و متنوعی است که این تنوع ارائه تعریفی جامع و کامل از آن را تا حدی دشوار کرده است.

کمیسیون جامعه اروپا در سال ۱۹۸۶ توریسم روستایی را چنین تعریف کرده است:

توریسم روستایی، تنها شامل گردشگری کشاورزی نیست، بلکه همه فعالیت‌های گردشگری در مناطق روستایی را شامل می‌شود.

مهدوی (۱۳۸۲) نیز تعریف زیر را از توریسم روستایی ارائه داده که می‌تواند تعریف قابل قبولی برای این مقوله به شمار آید:

توریسم روستایی به کلیه فعالیت‌ها و خدماتی که توسط کشاورزان، مردم و دولت‌ها و برای تفریح و استراحت گردشگران و همچنین جذب گردشگران در نواحی روستایی صورت می‌گیرد، اطلاق می‌شود و می‌تواند شامل توریسم کشاورزی، توریسم مزرعه، توریسم طبیعی و توریسم فرهنگی شود.

با تأملی در تعاریف فوق، می‌توان اینگونه استدلال کرد که این موضوع نیز مانند سایر مباحث دارای تعریفی که مورد قبول همگان باشد، نیست، لذا از جمع‌بندی تعاریف و مفاهیم توریسم روستایی تعریف زیر ارائه می‌گردد:

توریسم روستایی علاوه بر آنکه مناطق روستایی و محیط پیرامون را در برمی‌گیرد، خدمات‌رسانی و سرویس‌دهی، همچنین عرضه کالا و خدمات به توریست‌ها را نیز شامل می‌شود و کلیه فعالیت‌های موجود در این صنعت را تحت پوشش قرار می‌دهد و دارای اشکال متنوع و مختلفی است.

انواع توریسم روستایی:

با توجه به ظرفیت‌های توریستی محلی و اهداف گردشگران، توریسم روستایی را تقسیم‌بندی می‌نمایند. توریسم روستایی شامل یکی از انواع زیر می‌باشد:

یکی از مهمترین اهداف توریسم روستایی افزایش درآمد روستائیان و خانوارهای روستایی می باشد، از اهداف دیگر توریسم روستایی، مسائل آموزشی می باشد، به این ترتیب که یکسری آموزش های حرفه ای برای افراد درگیر در این صنعت عظیم، اعم از روستائیان و پرسنل نهادها، مؤسسات و سازمان های فعال، را تدارک ببیند.

- ۱- توریسم فرهنگی: مرتبط با فرهنگ، تاریخ و میراث فرهنگی، بناها، تاریخ مردم بومی و... است (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳؛ خیاطی، ۱۳۸۲؛ شریف زاده و مرادنژادی، ۱۳۸۱).
- ۲- توریسم طبیعی: عمدتاً جنبه های تفریحی داشته، دارای آثار اکولوژیکی منفی بسیار کمی است، در تعامل با جاذبه های اکولوژیکی است (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳؛ خیاطی، ۱۳۸۲؛ شریف زاده و مرادنژادی، ۱۳۸۱).
- ۳- در توریسم دهکده^{۱۸}: گردشگران در خانوارهای دهکده زندگی می کنند و در فعالیت های روستائیان اعم از اقتصادی و اجتماعی سهیم می شوند، (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳؛ Ryan, 1991).
- ۴- اکوتوریسم: بیشتر در تعامل با جاذبه های طبیعی بوده و ضمن نگهداری از منابع طبیعی رفاه و آسایش و ارزشهای اجتماعی مردم را نیز در نظر می گیرد (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳؛ خیاطی، ۱۳۸۲).
- ۵- توریسم کشاورزی یا اکروتوریسم^{۱۹}: گردشگران بدون اینکه آثار مخربی داشته باشند به دیدن کارهای کشاورزی سنتی مشغول و گاه در اینگونه فعالیت ها شرکت می کنند (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳؛ خیاطی، ۱۳۸۲).

۶- توریسم مزرعه یا فارم توریسم^{۲۰}: به بررسی و معرفی توریسم روستایی بعنوان یک نهاد ویژه در سازمان ها می پردازد، تا آن را به شرکت های کشاورزی ارتباط دهد (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳؛ FFTC, 2004).

قالب های توریسم روستایی:

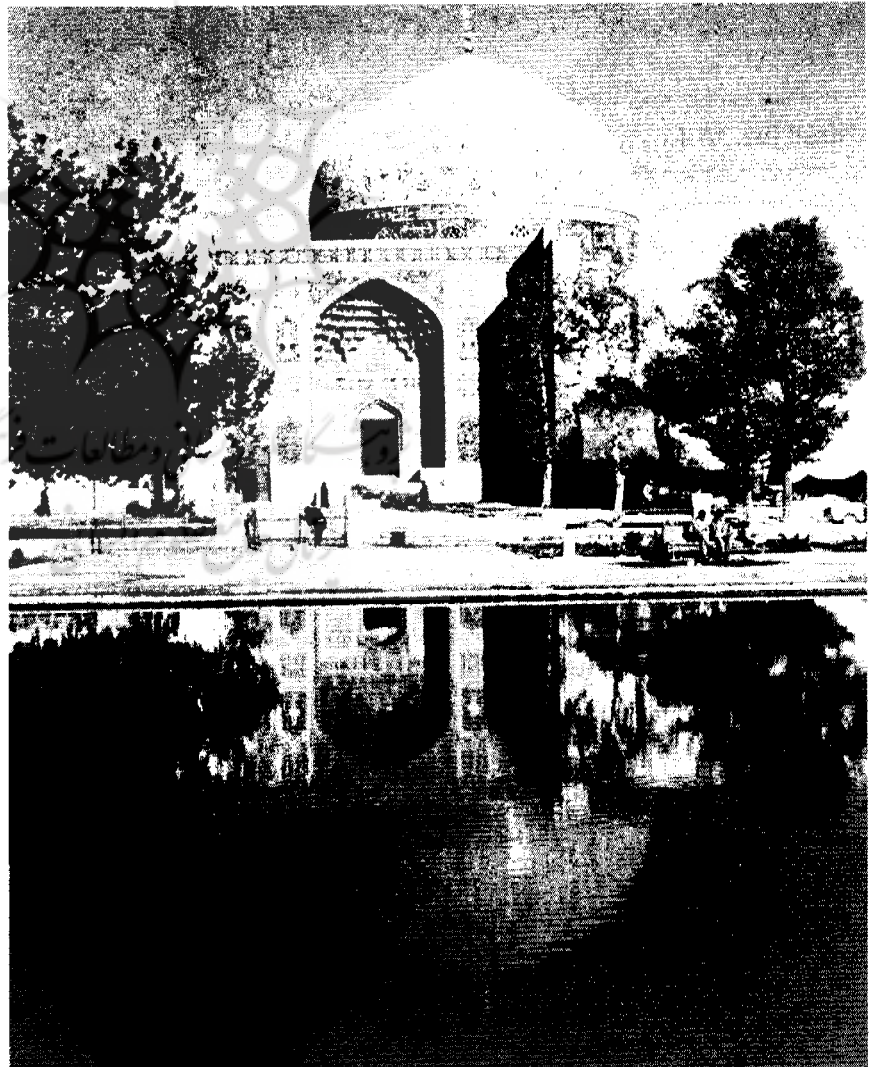
روشهای تشکیل و سازماندهی توریسم روستایی از کشوری به کشوری دیگر تفاوت می کند. در برخی کشورها دولت ها یا نهضت تعاونی^{۲۱} منبع اصلی سرمایه گذاری در این بخش بوده، در حالی که در سایر کشورها سازمانهای خصوصی^{۲۲} ممکن است مبادرت به انجام این کار نمایند (FFTC, 2004).

توریسم روستایی ممکن است در هر کشوری دارای معانی مختلف و متعددی باشد. در زیر به نمونه هایی از اشکال مختلف توریسم روستایی اشاره می شود.

در فنلاند توریسم روستایی به اجاره کلیه های روستایی به توریست ها و تدارک خدمات برای آنها اطلاق می شود، در مجارستان اصطلاح توریسم دهکده ای رایج است، در هلند توریسم روستایی به اردو زدن گردشگران در مزارع با خدمات و فعالیت های جانبی از قبیل اسب سواری و پیاده روی مربوط می شود، در جنوب شرقی آسیا که

توریسم روستایی به کلیه فعالیت ها و خدماتی که توسط کشاورزان، مردم و دولت ها و برای تفریح و استراحت گردشگران و همچنین جذب گردشگران در نواحی روستایی صورت می گیرد، اطلاق می شود و می تواند شامل توریسم کشاورزی، توریسم مزرعه، توریسم طبیعی و توریسم فرهنگی شود.

از لحاظ صنعت توریسم دارای رشد چشمگیری است، بخش اعظم مردم محل به ارائه خدمات به گردشگران مشغولند و از راه فروش صنایع دستی درآمد خوبی بدست می‌آورند (شریف‌زاده و مرادنژادی، ۱۳۸۱). در اندونزی توریسم روستایی بطور جدی در کشتزارهای مناطق ساماترا و جاوا توسعه یافته است که غالباً توریست‌ها برای دیدن فعالیت‌هایی از قبیل کاشت برنج و شیره‌گیری از کائوچو به مزارع سر می‌زنند، در ژاپن شکل غالب توریسم روستایی، توریسم مزرعه و مهمانسرای مزرعه ۲۳ است که وعده‌های غذای محلی را عرضه می‌کند، در فرانسه نیز که نمونه بارزی از صنعت توریسم روستایی است روستائیان یا مبادرت به اختصاص جایگاه‌هایی در مزارع خود جهت اردو زدن توریست‌ها می‌کنند یا خانه‌هایی موسوم به ژیت ۲۴ را برای مدتی کوتاه بصورت اجاره‌ای در اختیار گردشگران قرار می‌دهند (FFTC, 2004).

جاذبه‌های توریسمی روستا:

انگیزه‌ای که باعث می‌شود تا یک نفر بعنوان توریست کیلومترها مسافت را طی کرده و برای مدتی هرچند کوتاه به روستاها یا محیط پیرامون آن سفر کند چه چیزهایی است؟

روستاها عمدتاً واحد همگن طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است که شغل ساکنان آن دامداری، زراعت، باغداری، صیادی، صنایع دستی و یا ترکیبی از اینهاست. یکی از عواملی که باعث ورود توریست‌ها به این مناطق می‌شود ممکن است در رابطه با مشاغل روستایی باشد، اما مهمترین جاذبه‌های روستا یا دلایلی که توریست‌ها جذب روستاها می‌شوند را می‌توان به این شرح بیان نمود:

- ۱- شرایط طبیعی و مورفولوژیکی روستا؛
- ۲- شیوه زندگی، آداب و رسوم و فرهنگ روستا؛
- ۳- خانه‌ها و اماکن روستایی (مانند کلیه‌ها، خانه‌های سنگی و کاه‌گلی و...);
- ۴- صنایع دستی و محلی (رضوانی، ۱۳۷۶);
- ۵- جاذبه‌های بکر پیرامون روستا؛
- ۶- جاذبه‌های اقتصادی؛
- ۷- جاذبه‌های فرهنگی و اجتماعی روستا (مرادنژادی و نظری، ۱۳۸۲).
- ۸- حیوانات بومی و محلی روستا؛
- ۹- گیاهان خاص و کمیاب؛
- ۱۰- آثار تاریخی و باستانی روستا؛
- ۱۱- غذاهای محلی و سنتی روستا (FFTC, 2002).

از دیگر انگیزه‌های توریست می‌توان؛ سیاحت، ورزش (آبی، هوایی، زمینی و...)، فعالیت‌های اکتشافی، فرهنگی و فعالیتهای مربوط به سلامتی را نام برد (Fleischer & Tchetchik, 2004).

دلایل توجه به توریسم روستایی:

توریسم را می‌توان یکی از اجزاء تشکیل دهنده توسعه برشمرد. توجه به کلیه ابعاد این مقوله نیز لازم و ضروری به نظر می‌رسد، که شاید یکی از دلایل آن، حضور افرادی در روستاهاست که منبع درآمد، محل کار و زندگی آنها در آنجا است. در صورتی که این موضوع به خوبی برای روستائیان جا نیفتد می‌تواند عوارض و آثار منفی و جبران‌ناپذیری در پی داشته باشد.

توریست‌ها، از نظر روستائیان افراد غریبه‌ای هستند که وارد محیط روستا شده‌اند. از آنجائیکه آداب و رسوم و فرهنگ روستائیان بطور کامل با توریست‌ها که غالباً از شهرها می‌آیند، متفاوت است، بنابراین ممکن است این

در فنلاند توریسم روستایی به اجاره کلبه‌های روستایی به توریست‌ها و تدارک خدمات برای آنها اطلاق می‌شود.

در اندونزی توریسم روستایی بطور جدی در کشتزارهای مناطق ساماترا و جاوا توسعه یافته است که غالباً توریست‌ها برای دیدن فعالیت‌هایی از قبیل کاشت برنج و شیره‌گیری از کائوچو به مزارع سر می‌زنند.

افراد از سوی روستائیان پذیرفته نشوند (که خود ریشه در اختلاف فکری و فرهنگی میان این دو دارد) و روستائیان نیز تمایلی برای برقراری ارتباط با آنها از خود نشان ندهند. این امر باعث بروز مشکلاتی خواهد شد که مهمترین آنها عبارتند از: کاهش رشد اقتصادی و وجه اجتماعی روستا (Fleisher & Felsentein, 2004). از طرف دیگر اگر نگاهی به میزان درآمد افراد ساکن روستا و شهر بیانداریم به این نتیجه می‌رسیم که شکاف و اختلاف فاحشی بین درآمد این دو گروه وجود دارد، توریسم روستایی می‌تواند به کمتر شدن این شکاف کمک کند و باعث افزایش میزان درآمد روستائیان شود، که این خود یکی از اهداف توریسم روستایی است. چهار گروه در توسعه توریسم نقش دارند که عبارتند از: توریست‌ها، سازمان‌ها و نهادهای فعال در این امر، دولت‌ها و مردم روستا که جامعه میزبان^{۲۵} را تشکیل می‌دهند (مقصودی و لشگرآرا، ۱۳۸۳). روستائیان و کشاورزان نخستین درگیرشوندگان در صنعت عظیم توریسم روستایی به شمار می‌روند. در صورتی که به این موضوع توجه شود و اهمیت آن برای روستائیان و دولت‌ها مشخص شود می‌تواند برای هر دو طرف سودمند باشد، برای روستائیان به این دلیل که باعث افزایش درآمد می‌شود و برای دولت‌ها به این علت که باعث جذب شدن توریست از سایر نقاط دنیا و در نتیجه ارزآوری می‌شود.

از طرف دیگر، آمار بیانگر این نکته است که طی ۲۰ سال گذشته تعداد توریست‌های روستایی افزایش قابل توجهی یافته است، بطوریکه در برخی روستاها ممکن است جمعیت روستاها در تابستان و ایام تعطیل دو برابر شود که از این نمونه دو روستای فرانسه با نام‌های اوپون^{۲۶} و تارن^{۲۷} را می‌توان نام برد (Pina, 2004). از دیگر دلایلی که ضرورت بررسی توریسم روستایی را بعنوان یک صنعت درآمدزا توجیه می‌کند، عوامل زیر قابل ذکرند:

- ۱- روستائیان با فروش محصولات و صنایع دستی خود درآمد خوبی کسب می‌کنند.
- ۲- روستائیان با برقراری ارتباط با توریست‌هایی که خارج از محیط روستا به آنجا می‌آیند، اطلاعات جدید و به روز از مسائل گوناگون کسب می‌کنند.
- ۳- توریسم روستایی باعث کاهش میزان مهاجرت به شهرها می‌شود (به این دلیل که توریسم برای آنها منبع درآمد قابل توجهی است).
- ۴- توریسم روستایی باعث آبادانی و هویت‌شناسی روستاها می‌شود.
- ۵- توریسم روستایی به صنعت‌گران محلی انگیزه کار می‌دهد و باعث می‌شود که به مرور زمان صنایع دستی روستا به گرد فراموشی سپرده نشوند، و
- ۶- توریسم روستایی جوابی است برای دوستداران طبیعت (Felsenstion, 2004; Pina, 2004).

توریسم روستایی: منبع درآمدی برای روستائیان

روستاها واحدهای همگن اجتماعی، طبیعی، اقتصادی و... هستند که در آنجا افرادی که دارای عقاید و افکار تقریباً مشترکی هستند، بسر می‌برند. روستائیان برای امرار معاش و گذران زندگی خویش ناگزیر از انجام فعالیت‌هایی که عمدتاً شامل کشاورزی، دامداری، صنایع دستی^{۲۸} و یا ترکیبی از این‌ها می‌باشد، هستند. در کشورهای جهان سوم روستائیان و کشاورزان علیرغم کار و کوشش فراوانی که انجام می‌دهند همواره جزء فقیر کم درآمد جامعه به شمار می‌روند و در تأمین مخارج و هزینه‌های زندگی دچار مشکل هستند. در روستاها پتانسیل‌های فراوانی وجود دارد که می‌تواند منبع درآمد خوبی برای روستائیان باشد.

توریسم روستایی می‌تواند بعنوان منبع جدید درآمدی برای روستائیان و بویژه روستائیان کشورهای در حال توسعه باشد و تا اندازه‌ای مشکلات آنها را حل و یا لااقل تقلیل دهد. این امر مستلزم مدیریت و برنامه‌ریزی خاصی است. توریست‌ها افراد غریبه‌ای هستند که ممکن است بر اساس حس کنجکاوی خود به روستاها سفر کنند، تا علاوه بر دیدن مناظر و چشم‌اندازهای طبیعی آن نقاط، با آداب و رسوم و فرهنگ آنجا آشنا شوند در این راستا توریست‌ها علاقه‌مندی خود را برای خرید محصولات روستا از قبیل صنایع دستی، محصولات محلی، غذاهای سنتی و... ابراز نموده و این به معنی افزایش درآمد روستائیان است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در این صنعت دخیلند، می‌باشد. علاوه بر این، احداث و راه‌اندازی هتل‌ها و رستوران‌ها و به طور کلی امکان تفریحی و ورزشی با ایجاد اشتغال (اشتغال‌زایی) از طرفی باعث افزایش درآمد و کاهش بیکاری و فقر می‌گردد.

موانع و مشکلات توریسم روستایی:

برنامه‌ریزی خوب می‌تواند سودرسانی خوبی برای جوامع روستایی داشته باشد، که در نهایت افزایش درآمد را در پی خواهد داشت. اما رسیدن به این فرآیند و تبدیل شدن اینگونه توریسم به یک فرهنگ در جوامع مختلف با مشکلات عدیده‌ای روبرو می‌باشد که بطور مستقیم یا غیرمستقیم افزایش یا کاهش درآمد روستائیان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. حل و یا تعلیل این مشکلات می‌تواند کمک شایانی در نیل به اهداف توریسم روستایی (علی‌الخصوص افزایش درآمد) نماید. برخی از مشکلات و موانع این صنعت عظیم که به نظر می‌رسد از درجه اهمیت بیشتری برخوردار باشند به این شرح می‌باشد:

۱- **فقدان مهارت‌های مدیریتی^{۲۹}:** مشکلی که اکثر کشورها با آن دست به گریبان هستند، فقدان مهارت‌های مدیریتی در میان کشاورزان و روستائیان (و دست‌اندرکاران دولتی و غیردولتی) درگیر در پروژه‌های توریسم روستایی است. این خود مشکلاتی از قبیل عدم توانایی در انتخاب پروژه‌های مناسب توسعه این نوع توریسم و عدم توانایی در ارزیابی آثار منفی و مثبت این پروژه‌ها در روستاها را به‌همراه خواهد داشت.

**توریست‌ها، از نظر روستائیان
افراد غریبه‌ای هستند که وارد
محیط روستا شده‌اند. از
آنجائیکه آداب و رسوم و فرهنگ
روستائیان بطور کامل با
توریست‌ها که غالباً از شهرها
می‌آیند، متفاوت است، بنابراین
ممکن است این افراد از سوی
روستائیان پذیرفته نشوند.**

بازگشت سرمایه در توریسم روستایی در مقایسه با سایر سرمایه‌گذاری‌های تجاری دارای سرعت بسیار پائینی است. با توجه به این مسئله کشاورزان و روستائیان هیچگاه اقدام به سرمایه‌گذاری سنگین در جهت تأمین امکانات و ساختمان‌های جدید برای توریست‌ها نمی‌کنند.

در کشورهای جهان سوم روستائیان و کشاورزان علیرغم کار و کوشش فراوانی که انجام می‌دهند همواره جزء قشر کم درآمد جامعه به شمار می‌روند و در تأمین مخارج و هزینه‌های زندگی دچار مشکل هستند. در روستاها پتانسیل‌های فراوانی وجود دارد که می‌تواند منبع درآمد خوبی برای روستائیان باشد.

۲- بازاریابی^{۳۰}: از انجائیکه ممکن است

روستاها را یک منطقه بصورت پراکنده و متفرق باشند و دسترسی به امکانات بیشتر و بهتر را مشکل سازند، توریست‌ها و گردشگران پولدار را که برای تهیه مایحتاج خود نیازمند بازارهایی هستند، دچار مشکل کرده و در نتیجه توسعه این صنعت را به مخاطره اندازد. علاوه بر آن، این امر سبب بفرش نرسیدن محصولات زراعی و صنایع دستی روستائیان شده و مانعی در افزایش درآمد به شمار می‌رود.

۳- ساختار حمل و نقل^{۳۱}: بسیاری از مناطق

روستایی با وجود داشتن مناظر طبیعی و شاخص و زیبا، فاقد شبکه جاده‌ای و ریلی مناسب هستند، که خود دسترسی به این اماکن را مشکل و گاهی غیرممکن می‌سازد. در بعضی مناطق نیز ممکن است تراکم جمعیتی باعث افزایش ترافیک جاده‌ای شده و این امر به نوبه خود کندی رفت و آمد را سبب می‌شود و وقت زیادی از توریست‌ها که برای سفر و گردش به این نقاط آمده‌اند را بیهوده به هدر می‌دهد. نتیجه اینکه توریست‌ها ممکن است دیگر به این

نواحی سفر نکنند (این امر کاهش توریست‌ها را به همراه دارد). طبیعتاً کاهش توریست‌ها مسائل خاص خود در رابطه با افزایش درآمد را در پی دارد.

۴- محدودیت فصل توریسم^{۳۲}: در برخی نقاط ممکن است کشاورزان و روستائیان در فصولی از سال تمایل به پذیرش توریست نداشته باشند (بدلیل حجم کارهای زراعی)، از طرفی توریست‌ها نیز ممکن است توانایی مسافرت به روستاها را در تمام فصول سال نداشته باشند (بدلیل شغل بودن در کارهای اداری و تحصیل فرزندان). این امر باعث بروز مسائلی مانند عدم پذیرش و تمایل در برقراری ارتباط توسط روستائیان با توریست‌ها می‌گردد. این مشکل نیز مانند سایر موارد در کاهش درآمد روستائیان از طریق توریسم نقش مهمی دارد.

۵- بازگشت ضعیف سرمایه^{۳۳}: بازگشت سرمایه در توریسم روستایی در مقایسه با سایر سرمایه‌گذاری‌های تجاری دارای سرعت بسیار پائینی است. با توجه به این مسئله کشاورزان و روستائیان هیچگاه اقدام به سرمایه‌گذاری سنگین در جهت تأمین امکانات و ساختمان‌های جدید برای توریست‌ها نمی‌کنند. توریست‌ها نیز تمایل مسافرت به نقاطی را دارند که از لحاظ امکانات رفاهی کاملتر باشد. با این وجود آنها حاضر به حضور در چنین مناطقی نشده و در نتیجه کاهش تعداد توریست‌ها را به همراه دارد. این نیز کاهش فروش محصولات و عدم افزایش یا افزایش ناچیز درآمد را دنبال خواهد داشت (unwin, 1996; handle, 2004; FFTC, 2002).

با نگاهی به مسائل و مشکلات و موانع موجود در سر راه توریسم روستایی، آنچه واضح است اینکه هر یک از مشکلات پنجگانه فوق (و مشکلات دیگر در این رابطه) مستقیم یا غیرمستقیم با درآمد روستائیان در ارتباط است، بنحوی که کاهش و یا افزایش درآمد روستائیان، که یکی از اهداف اصلی توریسم روستایی است، منوط به جذب توریست در این نقاط می‌باشد. عدم جذب و جلب توریست به دلیل وجود چنین موانعی، کاهش محصولات اعم از زراعی و دستی و محلی را در پی دارد که این امر باعث عدم افزایش یا افزایش ناچیز درآمد خانوارهای روستایی می‌گردد. حل و تقلیل این مشکلات کمک شایانی به بهبود این وضعیت می‌نماید.

بحث و نتیجه‌گیری:

توریسم صنعت عظیمی است که در صورت مدیریت خوب می‌تواند بعنوان یکی از منابع درآمد برای دولت‌ها گردد، که این مسئله انواع توریسم یعنی توریسم روستایی و توریسم غیرروستایی را شامل می‌شود. در کشورهای جهان سوم مانند ایران، روستاهایی که از جنبه‌های مختلف حائز اهمیت باشند کم نیستند، علی‌الخصوص که بسیاری از این روستاها دارای جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی فراوانی نیز می‌باشند. این روستاها می‌توانند در جذب توریست نقش اساسی و مهمی ایفا کنند، ولی متأسفانه در این کشورها (و کشور ما) توجهی به آنها نشده و همواره در محدودیت بسر می‌برند که دلیل آن مدیریت ضعیف و برنامه‌ریزی‌های نادرست مسئولان این ممالک می‌باشد، لذا پیشنهاد می‌شود، دولتمردانی که با کشاورزی و روستا سروکار دارند به بررسی جنبه‌های مختلف این مورد پرداخته و اقدامات سازنده، مانند تأسیس و راه‌اندازی امکانات رفاهی و آسایشی، را برای توریست‌ها انجام دهند تا آنها مشتاق شوند مرتباً جهت گردش به روستاهای مختلف سفر کنند.

از طرفی توریسم می‌تواند بعنوان یک منبع درآمد تلقی شود هم برای روستائیان و هم برای دولت‌ها. این منبع درآمد ممکن است در رابطه با فروش محصولات به توریست‌ها باشد و یا در رابطه با نقش اشتغالزایی که این صنعت در روستاها ایفا می‌کند. در صورتی که ما بخواهیم به این مهم یعنی افزایش درآمد از طریق توریسم دست یابیم باید تدابیری را بکار بندیم که رضایت توریست‌ها را در پی داشته باشد تا حضور توریست‌ها خود تبلیغی باشد

برای سایر افراد و انگیزه‌ای برای بازگشت مجدد آنها به روستاها شده و این امر رونق روستاها را سبب شود. مسائل مطرح شده میسر و مقدر نمی‌شود مگر اینکه تحولات توریسم را از نزدیک دنبال و با بررسی کشورهای که از این لحاظ در اولویت قرار دارند، از تجربیات آنها در این خصوص استفاده نماییم. یکی دیگر از روشهایی که می‌تواند صنعت توریسم را رونق بخشد تولید و بخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی از اماکن و مناظر زیبا و دلنشین روستاهای این ممالک می‌باشد. راهکار دیگری که می‌تواند افزایش درآمد از طریق توریسم روستایی را شامل شود انتخاب و گزینش تعدادی از روستاهای شاخص و معرفی آنها، مجهز کردن آنها به امکانات و وسایل رفاهی و تفریحی و ترویج فرهنگ توریسم در اینجاست. با این اوصاف اگر توریسم روستایی بیش از پیش مورد عنایت و توجه مسئولان قرار گیرد طولی نخواهد کشید که روستاهایی آباد، مهاجرت روستایی اندک، و در نتیجه کاهش مشکلات ناشی در راه توسعه یافتگی را شاهد خواهیم بود.

منابع مورد استفاده:

منابع فارسی:

- بهرامی، ا. (۱۳۸۲). نقش بوم‌گردی در معیشت پایدار جوامع محلی و حفظ منابع طبیعی. (سمینار کارشناسی ارشد) گروه ترویج و آموزش کشاورزی، تهران. دانشگاه تربیت مدرس.
- خیاطی، م. (۱۳۸۲). توریسم روستایی و تأثیر آن بر جوامع روستایی (مطالعه موردی تابلند). مجله جهاد، ماهنامه توسعه روستایی و ترویج کشاورزی. سال ۲۳، شماره ۲۵۷ (خرداد و تیر)، ص ۴۲-۳۰.
- رضوانی، ع. ا. (۱۳۷۶). جغرافیا و صنعت توریسم. دانشگاه پیام نور.
- شریف‌زاده، ا. و مرادزادی، ه. (۱۳۸۱). توسعه پایدار و توریسم روستایی. مجله جهاد، ماهنامه توسعه روستایی و ترویج کشاورزی، سال ۲۲ شماره ۲۵۰-۲۵۱، (خرداد و تیر)، ص ۶۳-۵۲.
- قادری، ا. (۱۳۸۲). نقش گردشگری در توسعه روستایی ایران. رساله دکتری، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- کاظمی، م. (۱۳۸۰). فرهنگ زیربنای جهانگردی پایدار ایران. ویژه‌نامه اقتصاد و مدیریت، زاهدان: دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده علوم انسانی ص ۱۳۸-۱۲۳.
- محلانی، ص. ا. (۱۳۸۰). درآمدی بر جهانگردی. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- محقق داماد، م. (۱۳۷۷). حقوق جهانگردی و سیر تحولات تاریخی آن. مجموعه مقالات نخستین همایش جهانگردی جمهوری اسلامی ایران جلد (۱). کیش: سازمان منطقه آزاد.
- مقصودی، ط. و لشگرآرا، ف. (۱۳۸۲). توریسم، توسعه و روستا. مجله جهاد، ماهنامه توسعه روستایی و ترویج کشاورزی، سال ۲۴ شماره ۲۶۴ (مرداد و شهریور)، ص ۵۵-۴۸.
- مرادزادی، ه. و نظری، ش. (۱۳۸۲). توریسم و توسعه روستایی. مجله جهاد، ماهنامه توسعه روستایی و ترویج کشاورزی، سال ۲۲ شماره ۲۵۶ (فروردین و اردیبهشت)، ص ۶۷-۶۱.
- مهدوی، د. (۱۳۸۲). نقش توریسم در توسعه نواحی روستایی پیرامون شهرها و ارائه مدل استراتژیک (نمونه موردی: روستای لواسان کوچک). پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.

منابع انگلیسی:

- Capbell, I.m (1999). Ecotourism in Rural Developing Communities. Canada: University of Western on tarino. [on-line] Available on the WWW: url: <http://www.sciencedirect.com/science?ob=MImg&-imagekey=B6V7Y-3X6JHDP-3-F&-cdi=5855&-user=1399990&-orig=search&-coverDate=07%2F31%2F1999&-sk=999739996&view=c&wehp=dGLbVtz-zSkzk&md5=fd9e13cf96a4484fbfb00f4a315c8cc&ie=sdarticle.pdf>
- FFTC (2004). Rural Tourism. [on-line] Available on the WWW: URL: <http://www.fftcagent.org/library/abstract/ac1998b.htm>
- Fleicher, A. Felsenstien, D. (2004). Support For Rural Tourism, Does it Make a Difference?. A nnals of Tourism Research, 27(4). 1007-1024. from. [on-line] Available on the WWW: URL: <http://www.sciencedirect.com/science?ob=MImg&-imagekey=B6V7Y-44BMTRID-9-17&-cdi=5855&-user=1399990&-orig=search&-coverDate=10%2F31%2F2000&-sk=999729995&view=c&wehp=dGLbVtz-zSkzk&md5=965403d97637da77c12da8b8413189&ie=sdarticle.pdf>
- Hondale.B.W.(2004). Extension and Tourism development. Journal of extension, 28(2), from, <http://www.joe.org/joe/1990>
- Oneill.A.C.(2002). What Globalization Means For Ecotourism: Managing Globalization Impact on Ecotourism in Developing Countries. [on-line], Availabl on the WWW: WWW: Url:

<http://upjournals.org/globalagstoc.9>.

- Pina. I.P.A. (2004). Rural Tourism Demand by Type of Accommodation. Journal of

Management Tourism, June, [on-line] Available on the WWW: url:

<http://www.sciencedirect.com/science?ob=Mimg&-imagekey=B6V9R-4D8VHV8-1-1&-cdi=5905&-user=1399990&-orig=search&-coverDate=09%2F11%2F2004&-sk=99999999&view=c&wchp=dGLbVtz-zSkzk&md5=00902d419bc05381f88d93d0349fbc47&ie=/sdarticle.pdf>

& - cdi=5905 & - user=1399990 & - orig=search & - coverDate=09%2F11 % 2F2004 & - sk=99999999 & view=c & wchp=dGLbVtz- zSkzk &

md5=00902d419bc05381f88d93d0349fbc47 & ie=/sdarticle.pdf

- Ryan. C. (1991). Recreational Tourism: a Social Science Perspective. LONDON:

Routledge

- Sharples, J. & Richard (1997). Rural Tourism: An Introduction. P 4

Unwin, J. (1996). Tourism development in Estonia. Journal of Management Tourism,

17(4),265-267 Available on the WWW: url:

<http://www.Sciencedirect.com/science?ob=Mimg&-imagekey=B6V7Y-475YF0F-F-4&-cdi=5855&-user=1399990&-orig=search&-coverDate=10%2F31%2F2002&-sk=999709995&view=c&wchp=dGLbVtz-zSkzk&md5=d86c8c77a81f40a01a136934d7fddfb3&ie=/sdarticle.pdf>

& - cdi=5855 & - user=1399990 & - orig=search & - coverDate=10%2F31 %2F2002

& - sk=999709995 & view=c & wchp=dGLbVtz- zSkzk &

md5=d86c8c77a81f40a01a136934d7fddfb3 & ie=/sdarticle.pdf

- WTO (1996). What Tourism Managers Need To Know. A Practical Guide to the

Development and Use of Indicators of Sustainable Tourism. Madrid: WTO.

پی نوشت ها:

1-Tourism

2-Tour

3-Sporting Magazine

4-Touri

5-World Tourism Organization

6-Valene Smith

7-Chak.Y.Gee

8-Natural Tourism

9-Cultural Tourism

10-Eco Tourism

11-Rural Tourism

12-Vocational Tourism

13-Aymeri Do Picad

۱۴- چهار شرکت سهامی عبارتند از: شرکت سهامی گشتهای ایران، شرکت سهامی مراکز جهانگردی، شرکت سهامی

برای ورزشهای زمستانی و شرکت سهامی تأسیسات جهانگردی ایران

15-Pina

16-Commercial-Recreational Area

17-Countryside

18-Village Tourism

19-Agrotourism

20-Farm Tourism

21-Cooperative Movement

22-Private Organs

23-Farm Inns

24-Gites

25-Host Community

26-Aviyon

27-Farm

28-Handycraft

29-Lack of Management Skills

30-Marketing

31-Infrastructure

32-Limited Tourism Season

33-Poor Return On Investment

پرتال جامع علوم انسانی